

student-success-analysis

Deskriptivna analiza

Osnove

Učitavamo podatke, provjeravamo kojeg je oblika skup podataka i od kojih se stupaca sastoji.

```
students_org <- readxl::read_excel("student_data.xlsx")  
  
# 370 rows, 39 columns  
dim(students_org)  
  
# Show column names  
names(students_org)
```

Provjeravamo prvih par redataka podatkovnog skupa

```
# Show first few rows  
head(students_org)
```

Saznajemo osnovne podatke za svaki stuapc

```
# Show details for each column  
summary(students_org)
```

Provjeravamo koji su stupci kojeg tipa: numerički, kategorički...

```
# Check the class of the column. 'numeric', 'character'...  
sapply(students_org, class)
```

Provjeravamo postoje li nevažeci podaci koji prelaze maksimalne vrijednosti specificirane u uputama o podacima. Sve vrijednosti su dobrom intervalu.

```
# Let's check if any columns exceed the maximum or mininum values specified in  
# the pdf This makes sense only for numerical values  
  
colMax <- students_org %>%  
  select(where(is.numeric)) %>%  
  sapply(., max, na.rm = TRUE)  
colMax  
# Every column has normal maximum value
```

Izbacivanje svih NaN/NA/null vrijednosti iz podatkovnog skupa. Na sreću, takvih vrijednosti nije bilo.

```
# Are there any na values?  
students_org %>%  
  filter(is.na(.))  
sum(apply(students_org, 2, is.nan))  
students_org %>%  
  filter(is.null(.)) %>%  
  summarise(n = n())
```

```

# Drop these values just in case they show up with another dataset We will
# continue using 'student' variable
students <- students_org %>%
  filter_all(all_vars(!is.na(.) & !is.nan(.) & !is.null(.)))

students_clean <- students

```

Petar Dragojević

zavisnost između edukacije roditelja i uspješnosti

```

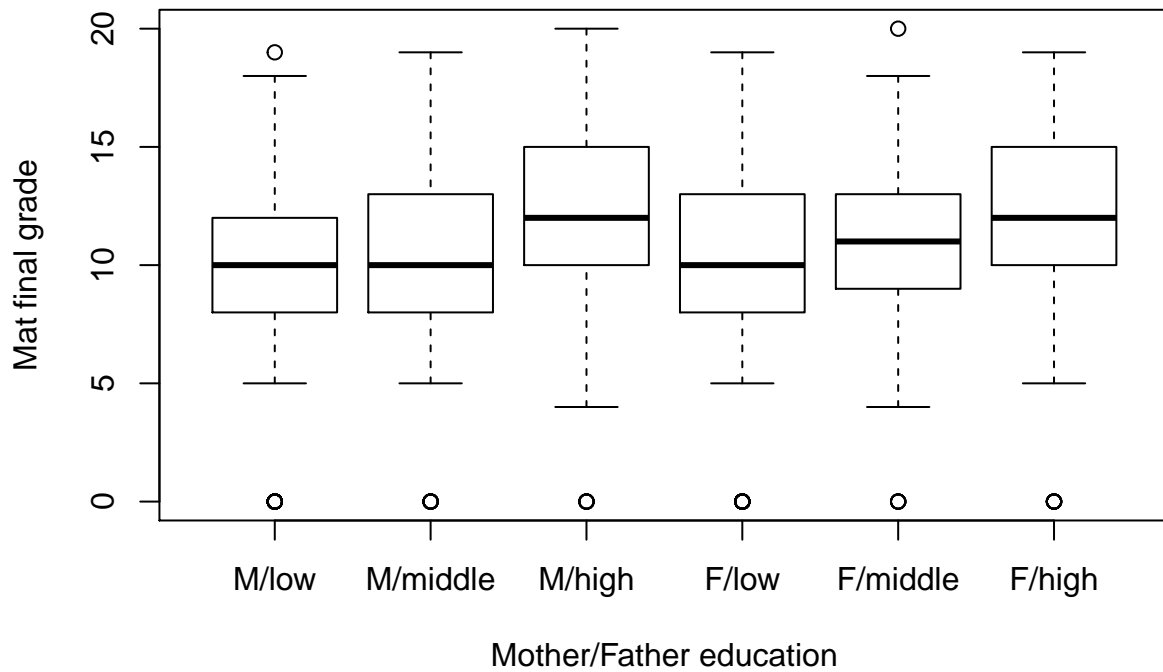
# Mat_grade i Por_grade prebacivanje ocjena u engleski način ocjenjivanja
students <- students %>%
  mutate(Mat_grade = case_when(G3_mat < 10 ~ "F", G3_mat >= 10 & G3_mat < 14 ~
    "C", G3_mat >= 14 & G3_mat < 16 ~ "B", G3_mat >= 16 ~ "A"))
students <- students %>%
  mutate(Por_grade = case_when(G3_por < 10 ~ "F", G3_por >= 10 & G3_mat < 14 ~
    "C", G3_por >= 14 & G3_mat < 16 ~ "B", G3_por >= 16 ~ "A"))

# MeduMod i FeduMod grupiranje edukacije roditelja u veće podgrupe
students <- students %>%
  mutate(MeduMod = case_when(Medu == "0" | Medu == "1" | Medu == "2" ~ "0", Medu ==
    "3" ~ "1", Medu == "4" ~ "2"))
students <- students %>%
  mutate(FeduMod = case_when(Fedu == "0" | Medu == "1" | Fedu == "2" ~ "0", Fedu ==
    "3" ~ "1", Fedu == "4" ~ "2"))

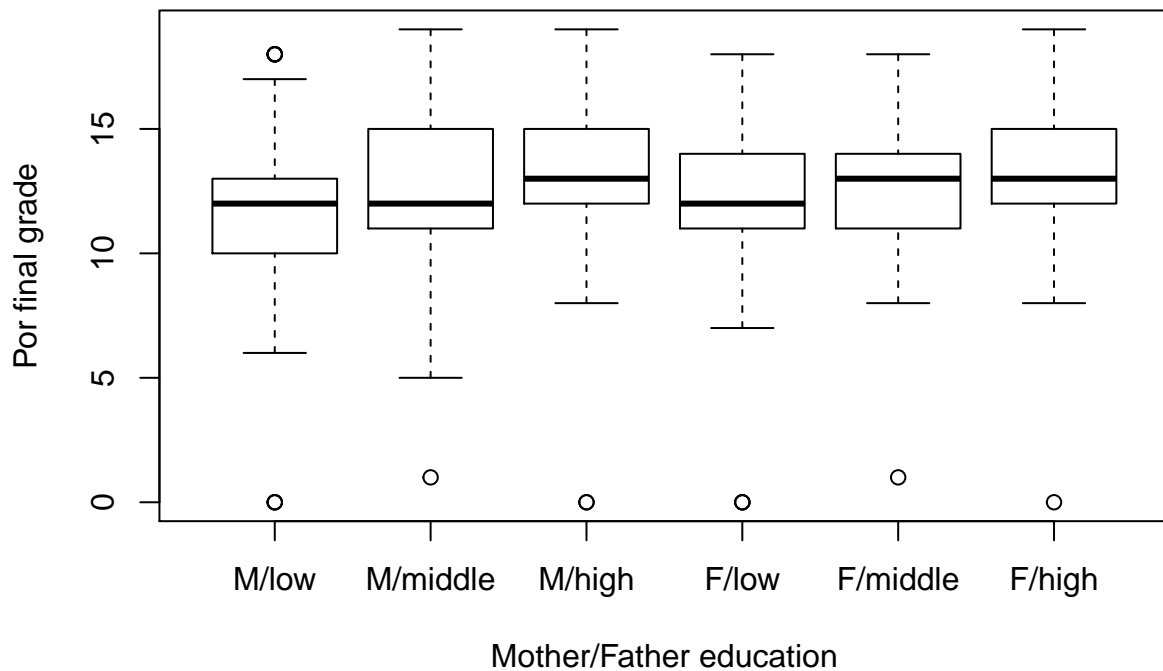
# za edukaciju roditelja uzimamo onu koja je veća
students$highestparentedu <- pmax(students$MeduMod, students$FeduMod)

boxplot(students$G3_mat[students$MeduMod == "0"], students$G3_mat[students$MeduMod ==
  "1"], students$G3_mat[students$MeduMod == "2"], students$G3_mat[students$FeduMod ==
  "0"], students$G3_mat[students$FeduMod == "1"], students$G3_mat[students$FeduMod ==
  "2"], names = c("M/low", "M/middle", "M/high", "F/low", "F/middle", "F/high"),
  xlab = "Mother/Father education", ylab = "Mat final grade")

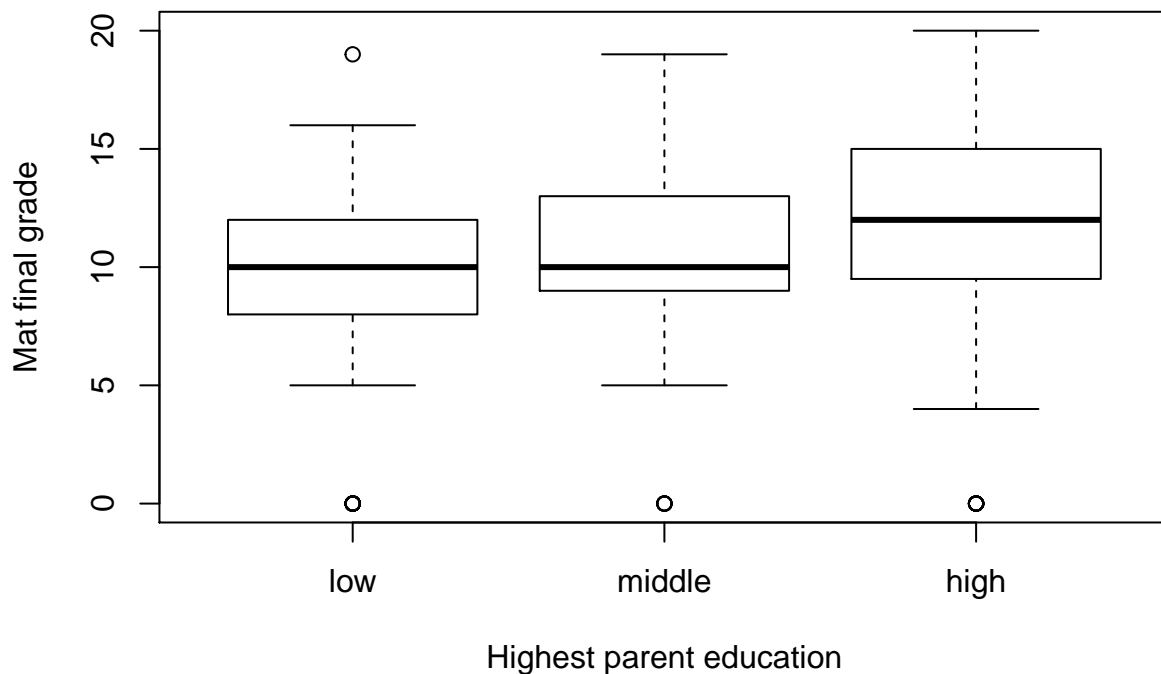
```


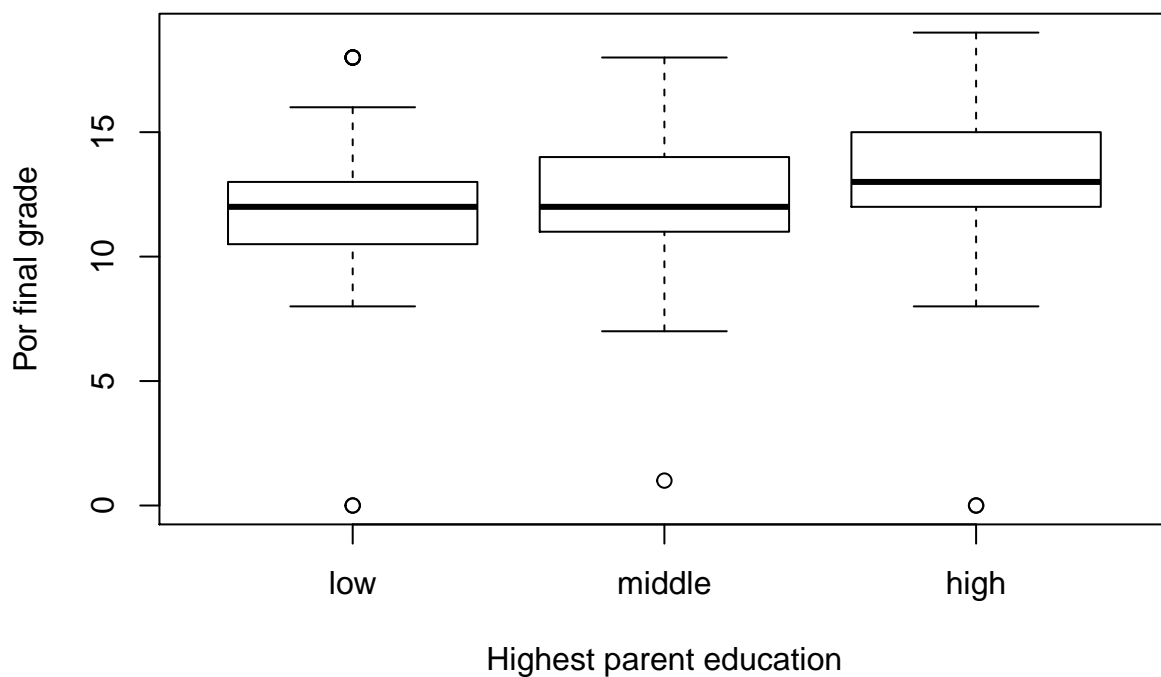
```
boxplot(students$G3_por[students$MeduMod == "0"], students$G3_por[students$MeduMod ==
"1"], students$G3_por[students$MeduMod == "2"], students$G3_por[students$FeduMod ==
"0"], students$G3_por[students$FeduMod == "1"], students$G3_por[students$FeduMod ==
"2"], names = c("M/low", "M/middle", "M/high", "F/low", "F/middle", "F/high"),
xlab = "Mother/Father education", ylab = "Por final grade")
```



```
boxplot(students$G3_mat[students$highestparentedu == "0"], students$G3_mat[students$highestparentedu ==
"1"], students$G3_mat[students$highestparentedu == "2"], names = c("low", "middle",
"high"), xlab = "Highest parent education", ylab = "Mat final grade")
```



```
boxplot(students$G3_por[students$highestparentedu == "0"], students$G3_por[students$highestparentedu ==
"1"], students$G3_por[students$highestparentedu == "2"], names = c("low", "middle",
"high"), xlab = "Highest parent education", ylab = "Por final grade")
```



```
# H0: Ocjena iz matematike i edukacija više educiranog roditelja su nezavisna
# obilježja H1: Ocjena iz matematike i edukacija više educiranog roditelja su
# zavisna obilježja
```

```
tbl = table(students$highestparentedu, students$Mat_grade)
added_margins_tbl = addmargins(tbl)
print(added_margins_tbl)
```

```
##
##      A   B   C   F Sum
##  0    4   9  48  39 100
##  1    7   8  37  25  77
##  2   25  35  54  38 152
## Sum  36  52 139 102 329
```

```
chisq.test(tbl, correct = F)
```

```
##
## Pearson's Chi-squared test
##
## data:  tbl
## X-squared = 25.134, df = 6, p-value = 0.0003224
```

p-value testa iznosi manje od 0.05 stoga odbacujemo hipotezu H0, te zaključujemo da su edukacija više educiranog roditelja i završna ocjena iz matematike zavisne.

```
# H0: Ocjena iz matematike i edukacija majke su nezavisna obilježja H1: Ocjena
# iz matematike i edukacija majke su zavisna obilježja
```

```
tbl = table(students$MeduMod, students$Mat_grade)
added_margins_tbl = addmargins(tbl)
print(added_margins_tbl)
```

```
##
##      A   B   C   F Sum
##  0    7  17  68  56 148
##  1   11  12  37  33  93
##  2   22  30  45  32 129
## Sum  40  59 150 121 370
```

```
chisq.test(tbl, correct = F)
```

```
##
## Pearson's Chi-squared test
##
## data:  tbl
## X-squared = 22.482, df = 6, p-value = 0.0009898
```

```
# H0: Ocjena iz matematike i edukacija oca su nezavisna obilježja H1: Ocjena iz
# matematike i edukacija oca su zavisna obilježja
```

```
tbl2 = table(students$FeduMod, students$Mat_grade)
added_margins_tbl2 = addmargins(tbl2)
print(added_margins_tbl2)
```

```
##
##      A   B   C   F Sum
##  0   11  19  64  49 143
##  1   11  12  40  30  93
##  2   14  21  35  23  93
## Sum  36  52 139 102 329
```

```
chisq.test(tbl2, correct = F)
```

```
##
## Pearson's Chi-squared test
##
## data:  tbl2
```

```
## X-squared = 9.0666, df = 6, p-value = 0.1699
```

p-value Testa nezavisnosti iznosi manje od 0.05 stoga odbacujemo hipotezu H_0 , te zaključujemo da su edukacija majke i završna ocjena iz matematike zavisne, dok do tog zaključka ne možemo doći u slučaju edukacije oca.

```
# H0: Ocjena iz portugala i edukacija više educiranog roditelja su nezavisna  
# obilježja H1: Ocjena iz portugala i edukacija više educiranog roditelja su  
# zavisna obilježja
```

```
tbl = table(students$highestparentedu, students$Por_grade)  
added_margins_tbl = addmargins(tbl)  
print(added_margins_tbl)
```

```
##  
##      A    B    C    F Sum  
## 0      3    3   77   10  93  
## 1      3    6   57    5  71  
## 2     12   23   85    7 127  
## Sum   18   32  219   22 291
```

```
chisq.test(tbl, correct = F)
```

```
## Warning in chisq.test(tbl, correct = F): Chi-squared approximation may be  
## incorrect
```

```
##  
## Pearson's Chi-squared test  
##
```

```
## data:  tbl  
## X-squared = 19.409, df = 6, p-value = 0.003526
```

```
# očekivane frekvencije svih razreda moraju biti veće ili jednake 5
```

```
for (col_names in colnames(added_margins_tbl)) {  
  for (row_names in rownames(added_margins_tbl)) {  
    if (!(row_names == "Sum" | col_names == "Sum")) {  
      cat("Očekivane frekvencije za razred ", col_names, "-", row_names, ": ",  
          (added_margins_tbl[row_names, "Sum"] * added_margins_tbl["Sum", col_names])/added_margins_tbl["Sum", "Sum"], "\n")  
    }  
  }  
}
```

```
## Očekivane frekvencije za razred A - 0 : 5.752577  
## Očekivane frekvencije za razred A - 1 : 4.391753  
## Očekivane frekvencije za razred A - 2 : 7.85567  
## Očekivane frekvencije za razred B - 0 : 10.2268  
## Očekivane frekvencije za razred B - 1 : 7.80756  
## Očekivane frekvencije za razred B - 2 : 13.96564  
## Očekivane frekvencije za razred C - 0 : 69.98969  
## Očekivane frekvencije za razred C - 1 : 53.43299  
## Očekivane frekvencije za razred C - 2 : 95.57732  
## Očekivane frekvencije za razred F - 0 : 7.030928  
## Očekivane frekvencije za razred F - 1 : 5.367698  
## Očekivane frekvencije za razred F - 2 : 9.601375
```

```
# Vidimo da postoje očekivane frekvencije manje od 5 pa koristimo fisher.test()  
# umjesto chisq.test()  
fisher.test(tbl)
```

```
##
## Fisher's Exact Test for Count Data
##
## data:  tbl
## p-value = 0.003003
## alternative hypothesis: two.sided
```

chisq.test je nepouzdan pošto su očekivane frekvencije pojedinih razreda manje od 5, radi toga koristimo fisher.test. p-value Fesherovog testa iznosi manje od 0.05 stoga odbacujemo hipotezu H_0 , te zaključujemo da su edukacija više educiranog roditelja i završna ocjena iz portugala zavisne.

```
# H0: Ocjena iz portugala i edukacija majke su nezavisna obilježja H1: Ocjena
# iz portugala i edukacija majke su zavisna obilježja
tbl = table(students$MeduMod, students$Por_grade)
added_margins_tbl = addmargins(tbl)
print(added_margins_tbl)
```

```
##
##      A    B    C    F Sum
## 0      5    9 108   16 138
## 1      6    9  62    8  85
## 2      9   19  72    5 105
## Sum   20   37 242   29 328
```

```
chisq.test(tbl, correct = F)
```

```
##
## Pearson's Chi-squared test
##
## data:  tbl
## X-squared = 13.658, df = 6, p-value = 0.0337
```

```
# H0: Ocjena iz portugala i edukacija oca su nezavisna obilježja H1: Ocjena iz
# portugala i edukacija oca su zavisna obilježja
tbl2 = table(students$FeduMod, students$Por_grade)
added_margins_tbl2 = addmargins(tbl2)
print(added_margins_tbl2)
```

```
##
##      A    B    C    F Sum
## 0      8   10  99   14 131
## 1      3    7  67    3  80
## 2      7   15  53    5  80
## Sum   18   32 219   22 291
```

```
chisq.test(tbl2, correct = F)
```

```
## Warning in chisq.test(tbl2, correct = F): Chi-squared approximation may be
## incorrect
```

```
##
## Pearson's Chi-squared test
##
## data:  tbl2
## X-squared = 12.75, df = 6, p-value = 0.04719
```

```
# očekivane frekvencije svih razreda moraju biti veće ili jednake 5
for (col_names in colnames(added_margins_tbl2)) {
```

```

for (row_names in rownames(added_margins_tbl2)) {
  if (!(row_names == "Sum" | col_names == "Sum")) {
    cat("Očekivane frekvencije za razred ", col_names, "-", row_names, ": ",
        (added_margins_tbl2[row_names, "Sum"] * added_margins_tbl2["Sum",
        col_names])/added_margins_tbl2["Sum", "Sum"], "\n")
  }
}
}

```

```

## Očekivane frekvencije za razred A - 0 : 8.103093
## Očekivane frekvencije za razred A - 1 : 4.948454
## Očekivane frekvencije za razred A - 2 : 4.948454
## Očekivane frekvencije za razred B - 0 : 14.4055
## Očekivane frekvencije za razred B - 1 : 8.797251
## Očekivane frekvencije za razred B - 2 : 8.797251
## Očekivane frekvencije za razred C - 0 : 98.58763
## Očekivane frekvencije za razred C - 1 : 60.20619
## Očekivane frekvencije za razred C - 2 : 60.20619
## Očekivane frekvencije za razred F - 0 : 9.90378
## Očekivane frekvencije za razred F - 1 : 6.04811
## Očekivane frekvencije za razred F - 2 : 6.04811

```

```

# Vidimo da postoje očekivane frekvencije manje od 5 pa koristimo fisher.test()
# umjesto chiq.test()
fisher.test(tbl)

```

```

##
## Fisher's Exact Test for Count Data
##
## data: tbl
## p-value = 0.03133
## alternative hypothesis: two.sided

```

p-value Testa nezavisnosti iznosi manje od 0.05 stoga odbacujemo hipotezu H_0 , te zaključujemo da su edukacija majke i završna ocjena iz portugala zavisne, kod usporedbe s edukacijom oca koristimo Fisherov test gdje je p-value manji od 0.05 pa odbacujemo H_0 i zaključujemo da su edukacija oca i završna ocjena iz portugala zavisne.

Tomislav Prhat

1. Jesu li učenici uspješniji u matematici ili glavnom jeziku?

```

students_org %>%
  summarise(Mean.G3_mat = mean(G3_mat), Mean.G3_por = mean(G3_por), ) -> summary.result1
summary.result1

```

```

## # A tibble: 1 x 2
##   Mean.G3_mat Mean.G3_por
##       <dbl>       <dbl>
## 1      10.5       12.6

```

```

students_org %>%
  summarise(Med.G3_mat = median(G3_mat), Med.G3_por = median(G3_por), ) -> summary.result2
summary.result2

```

```

## # A tibble: 1 x 2
##   Med.G3_mat Med.G3_por

```



```
##          <dbl>      <dbl>
## 1          11         13
```

```
students_org %>%
  summarise(Mean.G3_mat = mean(G3_mat, trim = 0.1), Mean.G3_por = mean(G3_por,
    trim = 0.1), ) -> summary.result3
summary.result3
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   Mean.G3_mat Mean.G3_por
##         <dbl>      <dbl>
## 1         10.9        12.6
```

```
(1 - summary.result3/summary.result1) * 100
```

```
##   Mean.G3_mat Mean.G3_por
## 1   -4.016012 -0.7265877
```

Kao što je vidljivo iz podataka, učenici su malo uspješniji u glavnom jeziku (portugalskom), ali ako gleda prema samoj ocjeni obje skupine spadaju u ocjenu "C". Čak i ako uzmemo podrezanu srednju vrijednost (10%), rezultat se promijeni za ~1%.

```
students_org %>%
  summarise(IQR.G3_mat = IQR(G3_mat), IQR.G3_por = IQR(G3_por), ) -> summary.result4
summary.result4
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   IQR.G3_mat IQR.G3_por
##         <dbl>      <dbl>
## 1           6         3
```

```
students_org %>%
  summarise(Var.G3_mat = var(G3_mat), Var.G3_por = var(G3_por), ) -> summary.result5
summary.result5
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   Var.G3_mat Var.G3_por
##         <dbl>      <dbl>
## 1         21.2        8.67
```

```
students_org %>%
  summarise(sd.G3_mat = sd(G3_mat), sd.G3_por = sd(G3_por), ) -> summary.result6
summary.result6
```

```
## # A tibble: 1 x 2
##   sd.G3_mat sd.G3_por
##         <dbl>      <dbl>
## 1         4.61        2.94
```

Ako gledamo raspršenost varijabli vidimo da ocjene iz portugalskog jezika imaju manje sve tri mjere (IQR, varijanca i standardna devijacija) vidimo da se ocjene iz portugalskog manje manje odmiču od srednje vrijednosti nego ocjene iz matematike.

```
boxplot(students_org$G3_mat, students_org$G3_por, names = c("konačna ocjena iz matematike",
  "konačna ocjena iz portugalskog"), main = "Boxplot konačnih ocjena iz matematike i portugala")
```

```
## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz matematike' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <c4>
```

```
## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz matematike' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <8d>

## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz matematike' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <c4>

## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz matematike' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <8d>

## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz portugalskog' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <c4>

## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz portugalskog' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <8d>

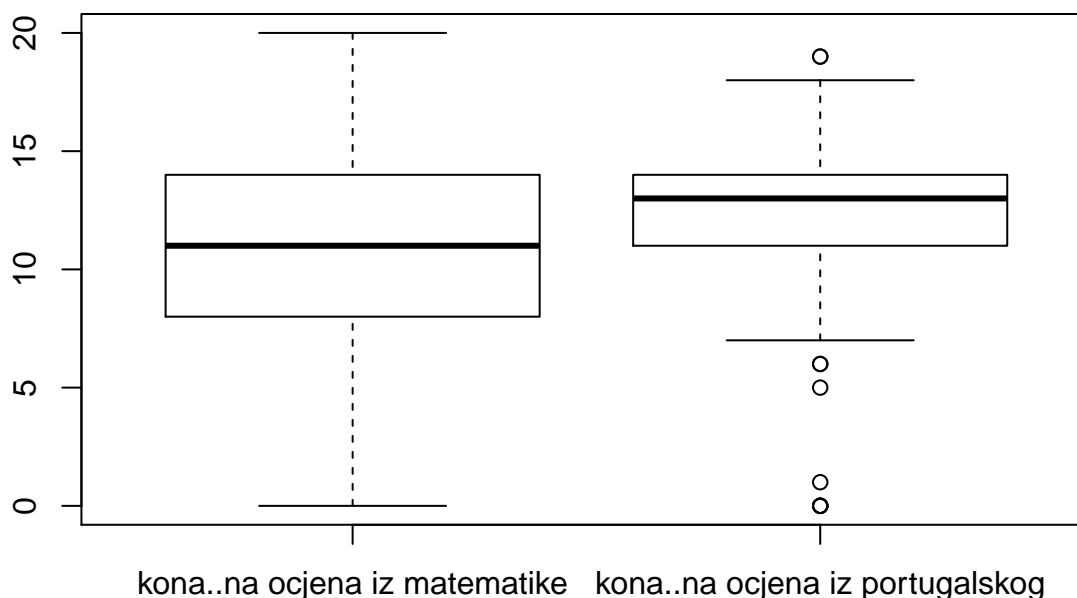
## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz portugalskog' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <c4>

## Warning in axis(side = 1, at = 1:2, labels = c("konačna ocjena iz matematike", :
## conversion failure on 'konačna ocjena iz portugalskog' in 'mbcsToSbcs': dot
## substituted for <8d>

## Warning in (function (main = NULL, sub = NULL, xlab = NULL, ylab = NULL, :
## conversion failure on 'Boxplot konačnih ocjena iz matematike i portugala' in
## 'mbcsToSbcs': dot substituted for <c4>

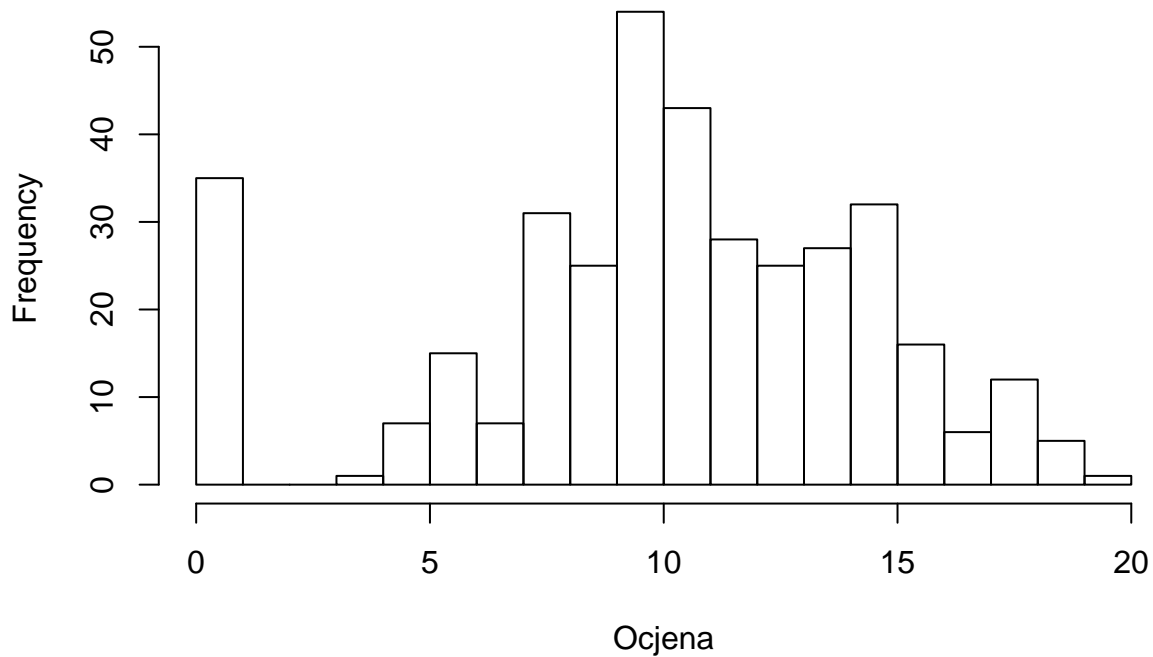
## Warning in (function (main = NULL, sub = NULL, xlab = NULL, ylab = NULL, :
## conversion failure on 'Boxplot konačnih ocjena iz matematike i portugala' in
## 'mbcsToSbcs': dot substituted for <8d>
```

Boxplot kona..nih ocjena iz matematike i portugala

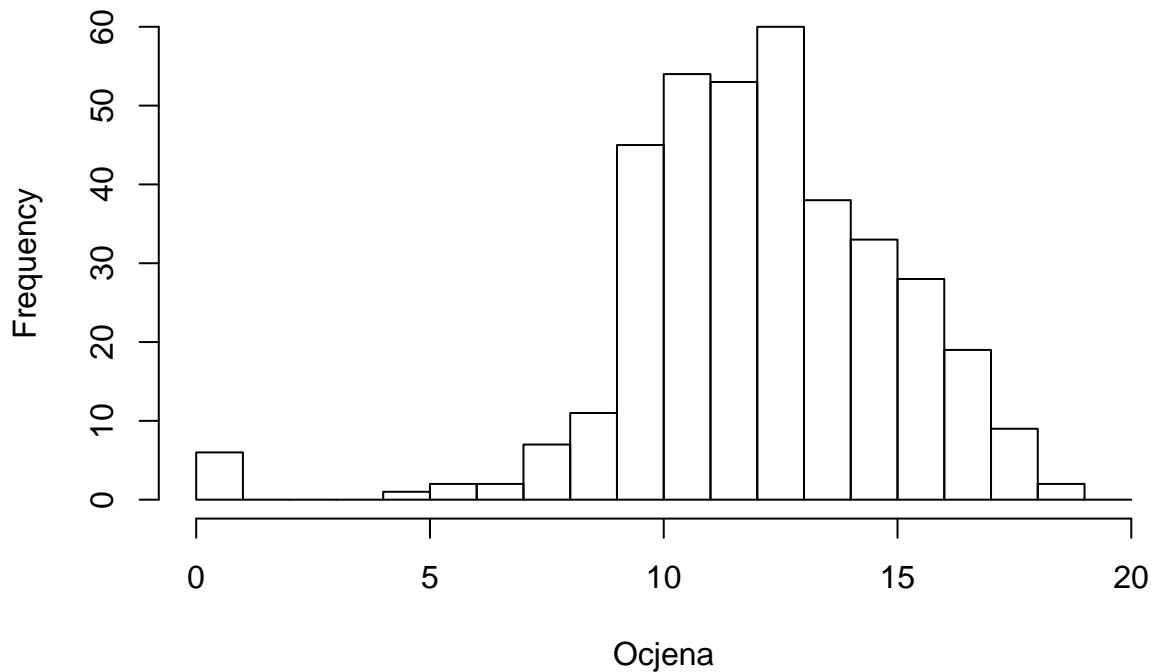
```
hist(students_org$G3_mat, breaks = seq(0, 20), main = "Histogram ocjena iz matematike",
     xlab = "Ocjena")
```

Histogram ocjena iz matematike

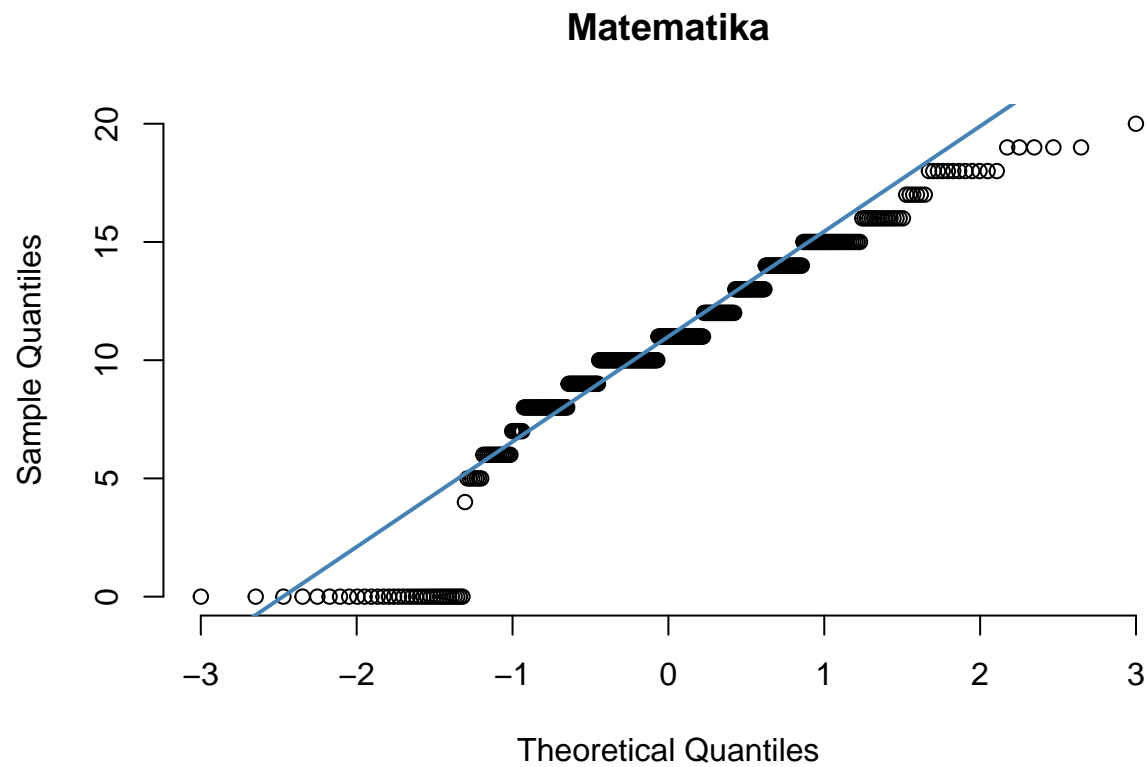


```
hist(students_org$G3_por, breaks = seq(0, 20), main = "Histogram ocjena iz portugalskog",
     xlab = "Ocjena")
```

Histogram ocjena iz portugalskog

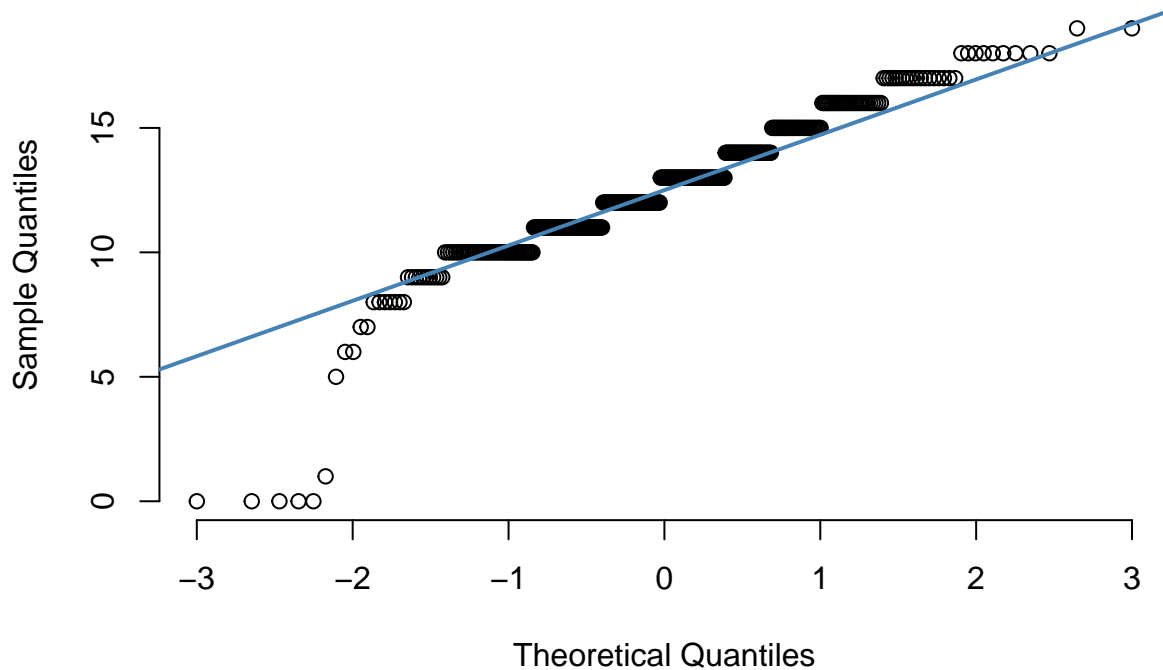


```
qqnorm(students_org$G3_mat, pch = 1, frame = FALSE, main = "Matematika")
qqline(students_org$G3_mat, col = "steelblue", lwd = 2)
```



```
qqnorm(students_org$G3_por, pch = 1, frame = FALSE, main = "Portugalski")
qqline(students_org$G3_por, col = "steelblue", lwd = 2)
```

Portugalski


```
var(students_org$G3_mat)
```

```
## [1] 21.24131
```

```
var(students_org$G3_por)
```

```
## [1] 8.665092
```

```
var.test(students_org$G3_mat, students_org$G3_por)
```

```
##
```

```
## F test to compare two variances
```

```
##
```

```
## data: students_org$G3_mat and students_org$G3_por
```

```
## F = 2.4514, num df = 369, denom df = 369, p-value < 2.2e-16
```

```
## alternative hypothesis: true ratio of variances is not equal to 1
```

```
## 95 percent confidence interval:
```

```
## 1.998239 3.007245
```

```
## sample estimates:
```

```
## ratio of variances
```

```
## 2.451366
```

Zbog jako male vrijednosti odbacujemo hipotezu H_0 da su varijance dva uzorka jednake.

```
t.test(students_org$G3_por, students_org$G3_mat, paired = TRUE, alternative = "greater",
       var.equal = FALSE)
```

```
##
```

```
## Paired t-test
```

```
##
```

```
## data: students_org$G3_por and students_org$G3_mat
```

```
## t = 9.8854, df = 369, p-value < 2.2e-16
```

```
## alternative hypothesis: true difference in means is greater than 0
## 95 percent confidence interval:
##  1.740691      Inf
## sample estimates:
## mean of the differences
##                2.089189
```

Zbog jako male p-vrijednosti odbacujemo hipotezu H_0 da su prosjeci ocjena jednaki u korist hipoteze H_1 da je prosjek ocjena iz portugalskog značajno veći od prosjeka ocjena iz matematike.

Matej Ciglencečki

Kako vrijeme putovanja do škole utječe na uspjeh učenika?

Na ovo pitanje odgovorit ćemo ANOVA-om. Pretpostavke ANOVA-e su:

- nezavisnost pojedinih podataka u uzorcima
- normalna razdioba podataka
- homogenost varijanci među populacijama

Postavljamo hipotezu H_0 koja glasi, srednja vrijednost grupa su podjednake.

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1 : \neg H_0$$

S obzirom da se radi o različitim školama i različitim predmetima možemo pretpostaviti nezavisnost ocjena.

Ukoliko nakon provedbe ANOVA-e odbacimo H_0 hipotezu možemo zaključiti da su srednje vrijednosti međusobno različite, tj. da vrijeme putovanje utječe na uspjeh učenika.

Obrada kategoričkih stupaca

Kao grupe koristiti će se vrijednosti iz stupca `traveltime` Prvo je potrebno pretvoriti stupac `traveltime` u kategoričke podatke (s poretkom). `traveltime` se sastoji od 4 mogućih vrijednosti koje definiraju potrebno vrijeme od škole do doma:

- < 15min
- 15 - 30 min
- 30 - 60 min
- > 60 min

Nadalje, zadnju kategoriju (60min+) spojiti ćemo sa predzadnjom kategorijom (30-60min) zbog toga što se u zadnjoj kategoriji nalaze samo 8 podataka dok se u preostalim kategorijama nalazi puno veći broj podataka.

```
count(students, students$traveltime)
```

```
## # A tibble: 4 x 2
##   `students$traveltime`     n
##             <dbl> <int>
## 1                 1   242
## 2                 2    99
## 3                 3    21
## 4                 4     8
```

```
students <- students_clean
students$traveltime <- factor(students$traveltime, ordered = TRUE, labels = c("0 - 15 min",
  "15 - 30 min", "> 30 min", "> 30 min"))
```

Za uspjeh koristiti ćemo zbog varijabli `G[1,2,3]_mat` i `G[1,2,3]_por` koji ćemo spremiti u novu varijablu `G_total`.

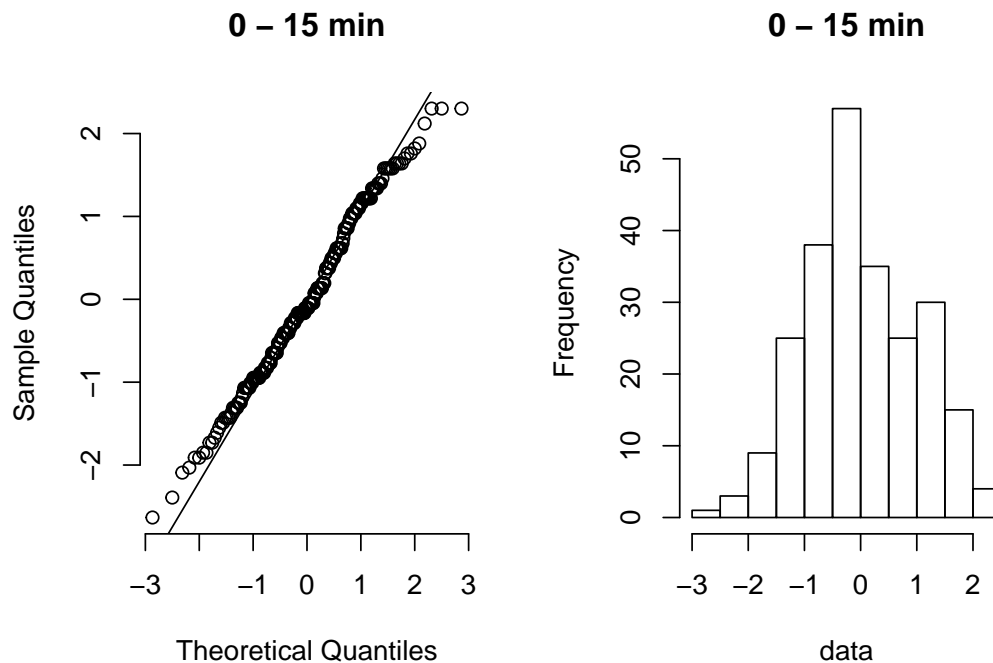
```
students$G3_total <- students$G3_mat + students$G3_por
students$G2_total <- students$G2_mat + students$G2_por
students$G1_total <- students$G1_mat + students$G1_por
students$G_total <- students$G1_total + students$G2_total + students$G3_total
```

ANOVA je robustna na blaga odstupanja što se tiče normalnosti. Svejedno, testirati ćemo normalnost varijable `G_total` nad cijelim podatkovnim skupom, a zatim nad `G_total` za svaku pojedinu grupu `traveltime`-a.

```
model = lm(students$G_total ~ students$traveltime)
```

```
par(mfrow = c(1, 2)) # 2 plots in 1 row
```

```
timeperiod = "0 - 15 min"
data <- rstandard(model)[students$traveltime == timeperiod]
qqnorm(data, pch = 1, frame = FALSE, main = timeperiod)
qqline(data)
hist(data, main = timeperiod)
```



```
lillie.test(data)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 0.008983716
```

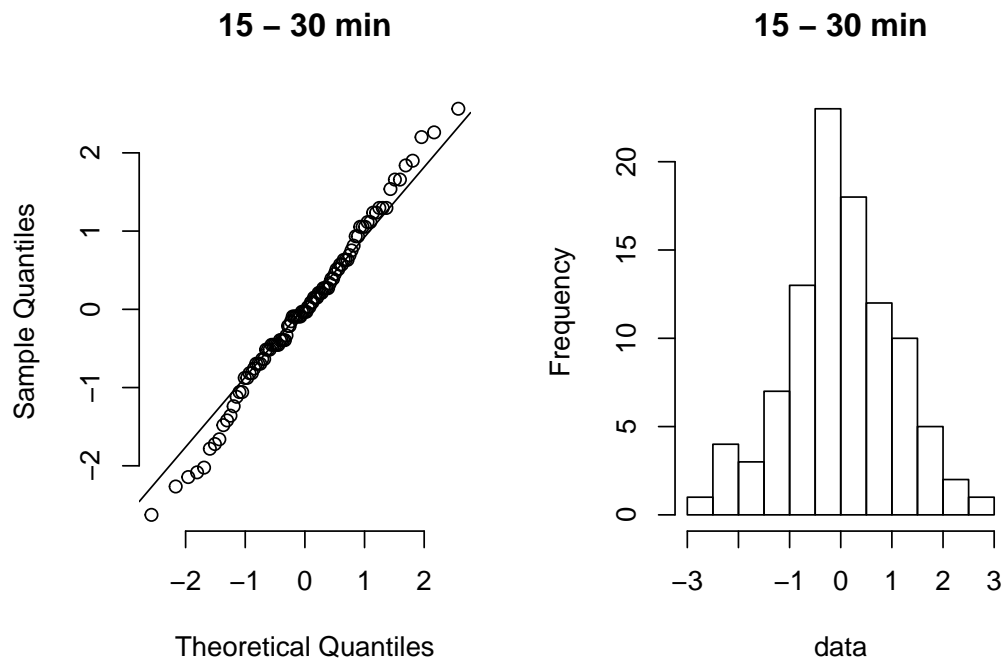
```
ks.test(data, "pnorm", mean = mean(data), sd = sd(data))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(data, "pnorm", mean = mean(data), sd = sd(data)): ties should
## not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 0.2157153
```

```
timeperiod = "15 - 30 min"
data <- rstandard(model)[students$traveltime == timeperiod]
```

```
qqnorm(data, pch = 1, frame = FALSE, main = timeperiod)
qqline(data)
hist(data, main = timeperiod)
```



```
lillie.test(data)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 0.5782076
```

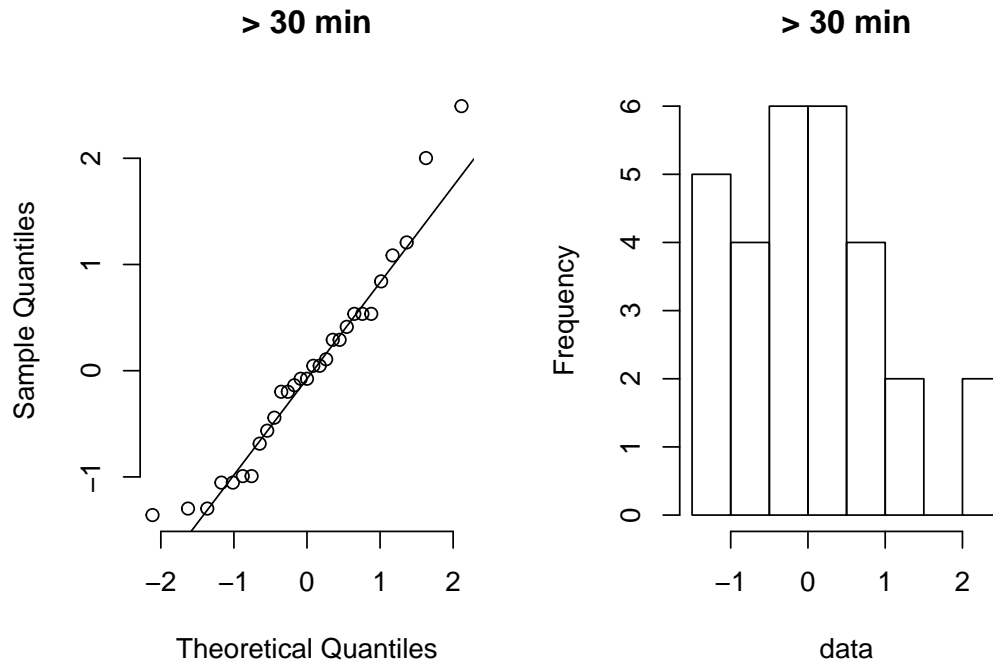
```
ks.test(data, "pnorm", mean = mean(data), sd = sd(data))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(data, "pnorm", mean = mean(data), sd = sd(data)): ties should
## not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 0.897279
```

```
timeperiod = "> 30 min"
data <- rstandard(model)[students$traveltime == timeperiod]
qqnorm(data, pch = 1, frame = FALSE, main = timeperiod)
qqline(data)
hist(data, main = timeperiod)
```



```
lillie.test(data)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 0.4329395
```

```
ks.test(data, "pnorm", mean = mean(data), sd = sd(data))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(data, "pnorm", mean = mean(data), sd = sd(data)): ties should
## not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 0.8440515
```

Na svakom grafu možemo vidjeti da podaci uglavnom prate normalnu distribuciju uz manji broj stršućih vrijednosti (lijevi rep). Nadalje, p vrijednosti Lillieforsovog testa nisu uvijek iznad 0.05 međutim za sve Kolmogorov-Smirnov testove p vrijednosti su iznad 0.05.

Lilliefors koristimo ako nam nije poznata varijanca i srednja vrijednost populacije, što je s ovim podacima i slučaj. Poznato je da Lilliefors konzervativniji i da odbacuje hipotezu H_0 češće nego Kolmogorov-Smirnov.

S obzirom na manja odstupanja, ne toliko male p vrijednosti i grafički izgled `qqnorm`-a i histograma pretpostaviti ćemo da su podaci uzrokovani iz normalne distribucije.

Homogenost varijanci - Bartlettov test

Prvo je potrebno postaviti hipoteze H_0 i H_1 :

$$H_0 : \sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \dots = \sigma_k^2$$

$$H_1 : \neg H_0$$

```
var(students$G_total[students$traveltime == "> 30 min"])
```

```
## [1] 241.6897
```

```
var(students$G_total[students$traveltime == "15 - 30 min"])
```

```
## [1] 296.1703
```

```
var(students$G_total[students$traveltime == "> 30 min"])
```

```
## [1] 241.6897
```

```
bartlett.test(students$G_total ~ students$traveltime)
```

```
##
## Bartlett test of homogeneity of variances
##
## data:  students$G_total by students$traveltime
## Bartlett's K-squared = 0.48546, df = 2, p-value = 0.7845
```

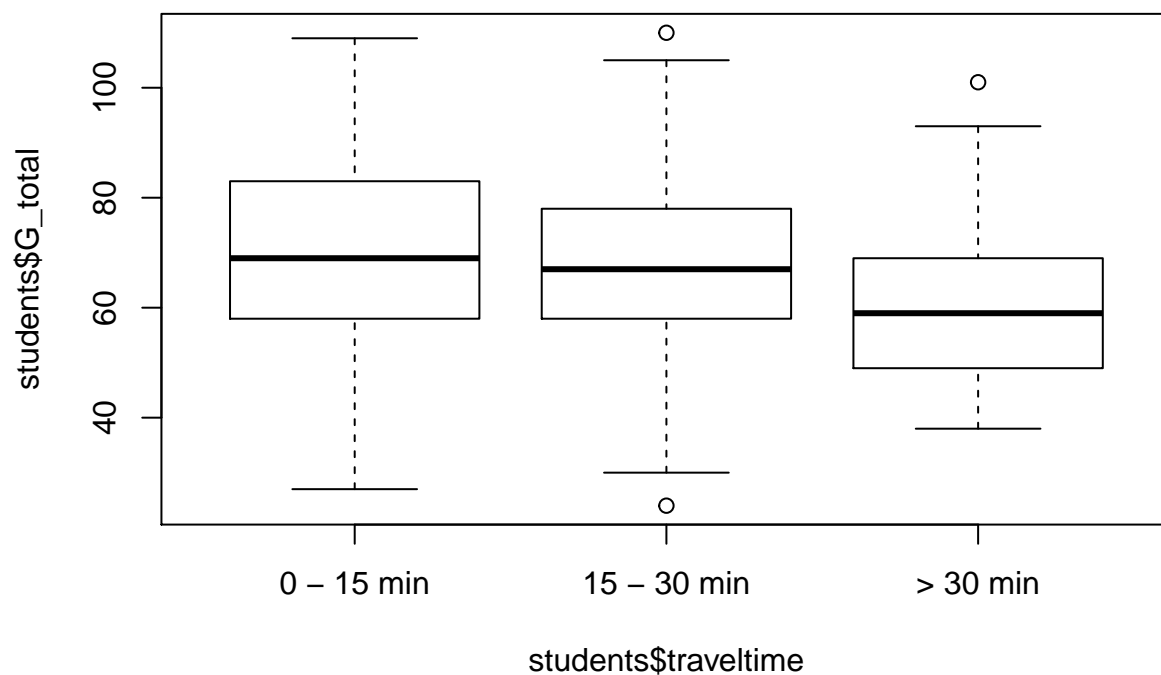
Vidimo da su vrijednosti varijance slične. S obzirom da je p vrijednost testa veća od 0.05 ne odbacujemo H_0 čime zadovoljavamo ANOVA pretpostavku o homogenosti varijanca.

ANOVA - Jesu li srednje vrijednosti za različite grupe drugačije?

$$H_0 : \mu_1 = \mu_2 = \dots = \mu_k$$

$$H_1 : \neg H_0$$

```
boxplot(students$G_total ~ students$traveltime)
```


Grafički možemo pretpostaviti da se vrijeme putovanja utječe na uspjeh učenika. Naravno, ANOVA-om je potrebno provjeriti koliko je ta razlika statistički značajna.

```
model = lm(students$G_total ~ students$traveltime)
anova(model)
```

```
## Analysis of Variance Table
##
## Response: students$G_total
##              Df Sum Sq Mean Sq F value    Pr(>F)
## students$traveltime  2    3185   1592.35    5.7419 0.003504 **
## Residuals          367   101777    277.32
## ---
```

```
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
```

ANOVA nam govori da postoji razlika između grupa `traveltime`. Iako nije strogo značajna i dalje se radi o značajnoj p vrijednosti koja se nalazi između 0.001 i 0.01. Možemo zaključiti da za različite grupe vremena putovanja imaju utjecaj na učenikov uspjeh.

Koja škola je bolja u matematici a koja u portugalskom?

Na ovo pitanje odgovoriti ćemo provedbom t-testa koristeći 4 različita podatkovna skupa. Razdvajanje podatkovnog skupa na dvije škole (GP, MS) te na dva predmeta (matematika i portugalski) dobivamo sljedeće podatkovne skupove: `gp_mat`, `gp_por`, `ms_mat`, `ms_por`

```
# Show average grade for all schools
schools <- students %>%
  select("school") %>%
  distinct(.)
schools # [GP, MS]
subject_final_grade_names <- names(students)[grepl("G3", names(students))]

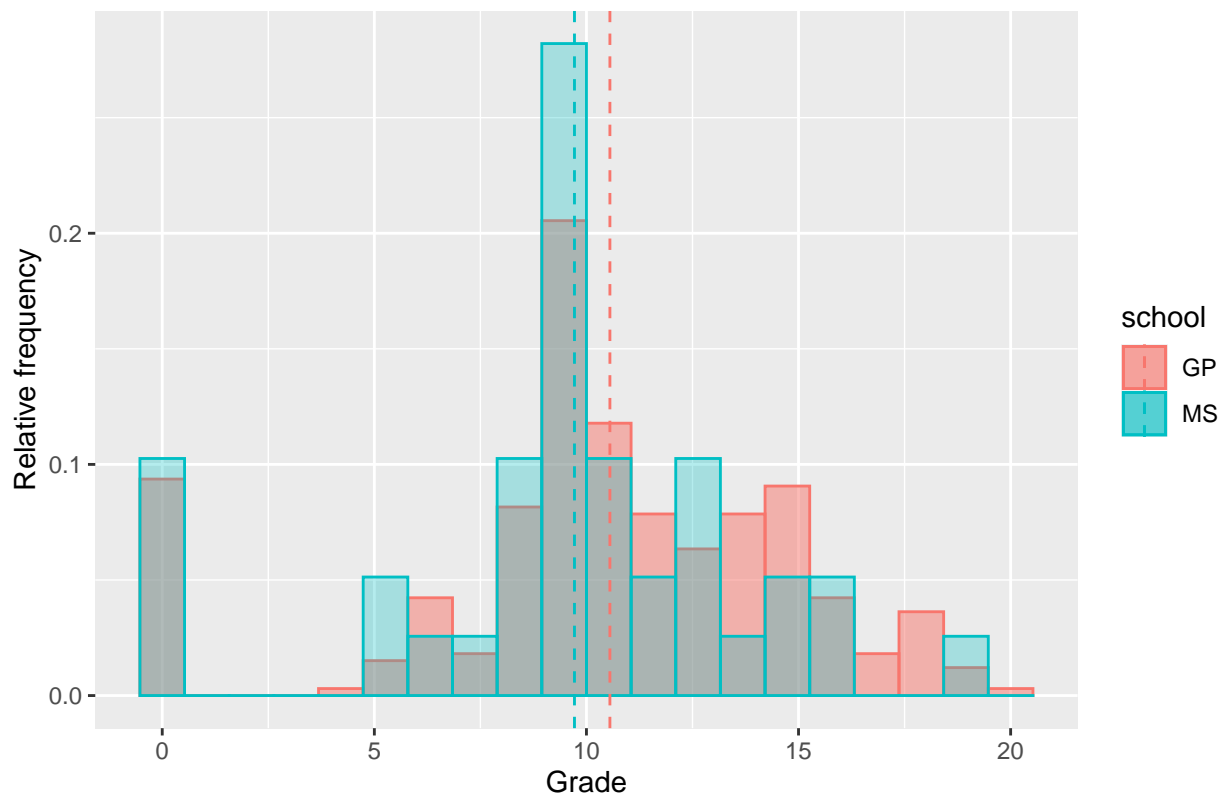
# all_of Note: Using an external vector in selections is ambiguous. Use
# `all_of(vars)` instead of `vars` to silence this message.
students_final_grade <- students %>%
  select("school", all_of(subject_final_grade_names))

# Select only the subject grade and school
gp_mat <- students_final_grade %>%
  filter(school == "GP") %>%
  select(G3_mat, school)
gp_por <- students_final_grade %>%
  filter(school == "GP") %>%
  select(G3_por, school)
ms_mat <- students_final_grade %>%
  filter(school == "MS") %>%
  select(G3_mat, school)
ms_por <- students_final_grade %>%
  filter(school == "MS") %>%
  select(G3_por, school)
```

Prikaz relativnih frekvencija predmeta i škola

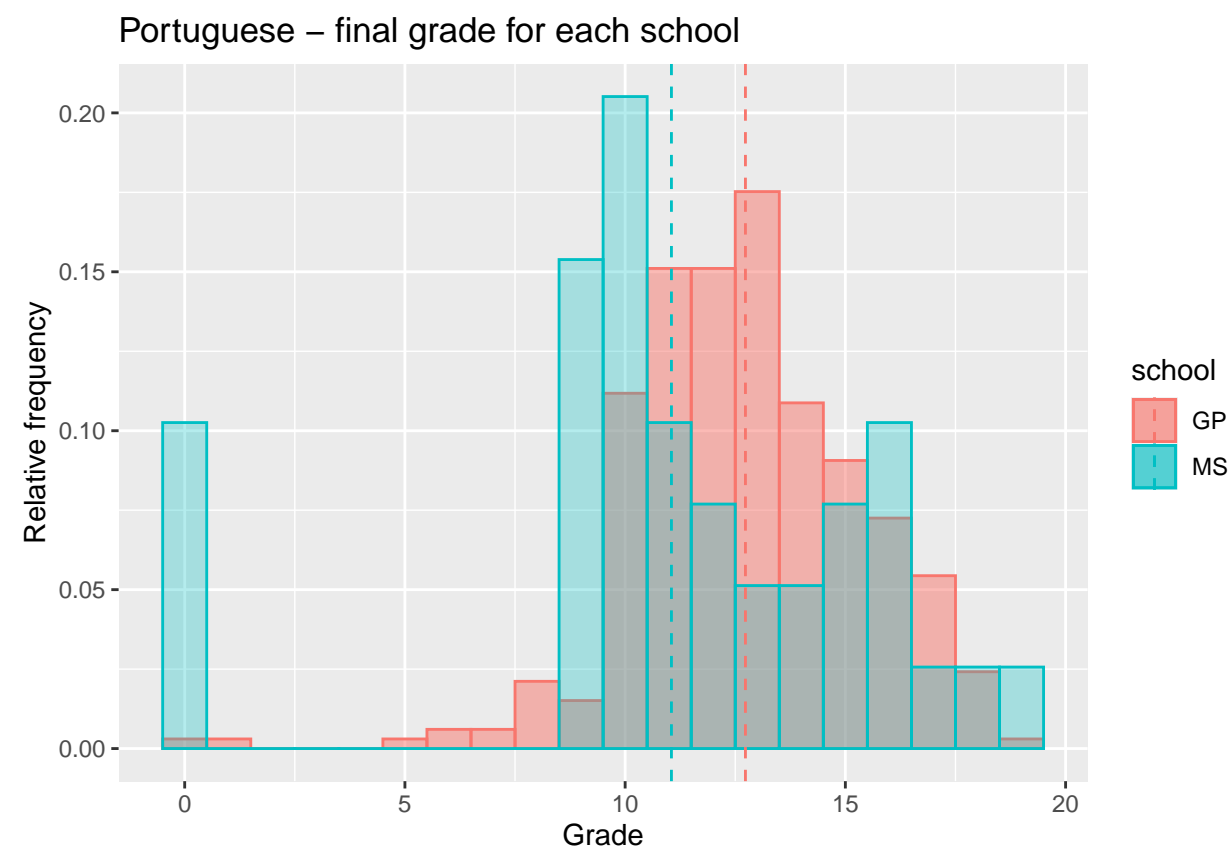
Iz grafa relativne frekvencije možemo usporediti vertikalne crte koje određuju srednju vrijednost ocjene za pojedinu školu i također dobiti osjećaj za normalnost podataka. Konstruirati ćemo jednosmjerni T-test a alternativa će ići u korist škole koja ima veću srednju vrijednost čime ćemo provjeriti je li ta škola statistički značajno bolja u matematici/portugalskom.

Matematika - prikaz relativnih frekvencija i srednjih vrijednosti
 Mathematics – final grade for each school

Na grafu za matematiku vidi se da škola GP ima veću srednju vrijednost od škole MS

Portugalski - prikaz relativnih frekvencija i srednjih vrijednosti

Na grafu za portugalski vidi se da škola GP ima veću srednju vrijednost od škole MS

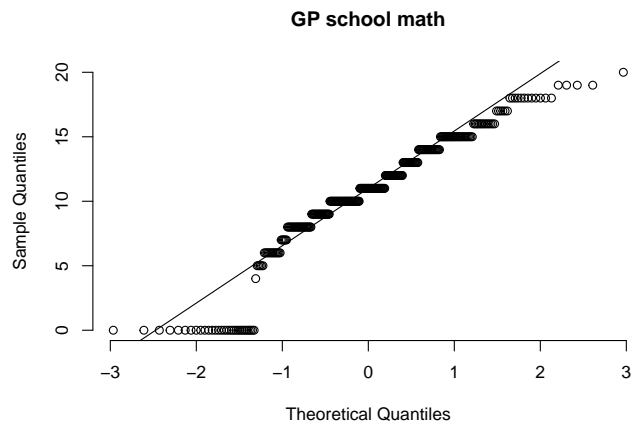
Provjera normalnosti

Normalnost se provjerva na više načina. U sljedećim koracima biti će prikazani `qqnorm` grafovi i provedeni Lilliefors i Kolmogorov-Smirnov testovi na temelju kojih će se pretpostaviti (ne)normalnost.

```
nrow(gp_mat)
nrow(gp_por)
nrow(ms_mat)
nrow(ms_por)
```

n - broj podataka za matematiku je 331 a za portugalski 39

```
qqnorm(gp_mat$grade, pch = 1, frame = FALSE, main = "GP school math")
qqline(gp_mat$grade)
```



```
lillie.test(gp_mat$grade)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 7.814771e-14
```

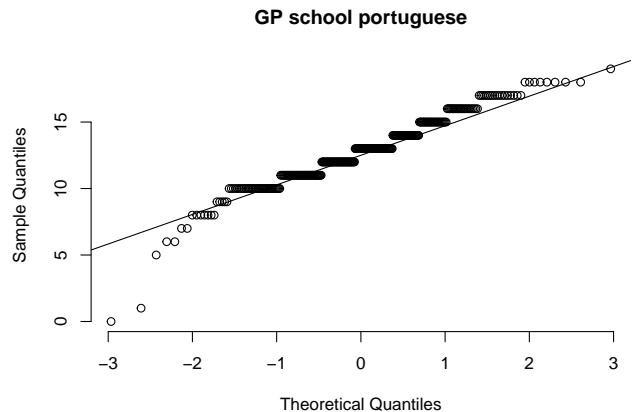
```
ks.test(gp_mat$grade, "pnorm", mean(gp_mat$grade), sd(gp_mat$grade))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(gp_mat$grade, "pnorm", mean(gp_mat$grade), sd(gp_mat$grade)):
```

```
## ties should not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 5.330255e-05
```

```
qqnorm(gp_por$grade, pch = 1, frame = FALSE, main = "GP school portuguese")
qqline(gp_por$grade)
```



```
lillie.test(gp_por$grade)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 1.673428e-09
```

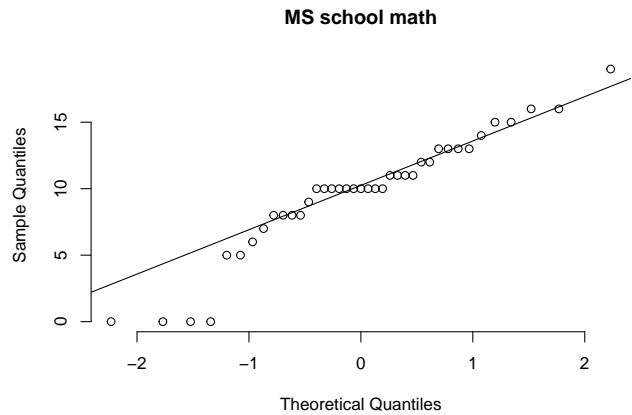
```
ks.test(gp_por$grade, "pnorm", mean(gp_por$grade), sd(gp_por$grade))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(gp_por$grade, "pnorm", mean(gp_por$grade), sd(gp_por$grade)):
```

```
## ties should not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 0.001247681
```

```
qqnorm(ms_mat$grade, pch = 1, frame = FALSE, main = "MS school math")
qqline(ms_mat$grade)
```



```
lillie.test(ms_mat$grade)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 0.0009170632
```

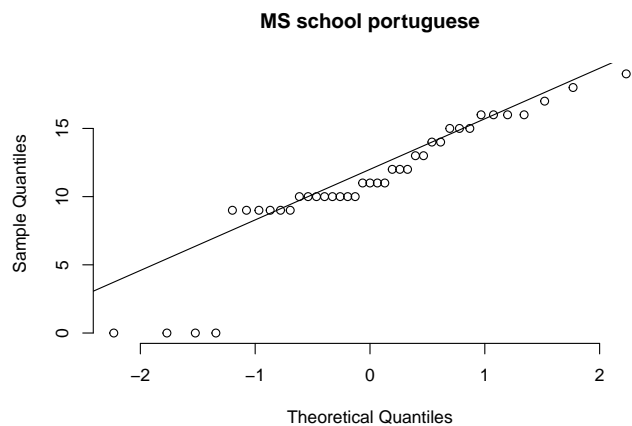
```
ks.test(ms_mat$grade, "pnorm", mean(ms_mat$grade), sd(ms_mat$grade))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(ms_mat$grade, "pnorm", mean(ms_mat$grade), sd(ms_mat$grade)):
```

```
## ties should not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 0.1131777
```

```
qqnorm(ms_por$grade, pch = 1, frame = FALSE, main = "MS school portuguese")
qqline(ms_por$grade)
```



```
lillie.test(ms_por$grade)["p.value"]
```

```
## $p.value
## [1] 1.951046e-05
```

```
ks.test(ms_por$grade, "pnorm", mean(ms_por$grade), sd(ms_por$grade))["p.value"]
```

```
## Warning in ks.test(ms_por$grade, "pnorm", mean(ms_por$grade), sd(ms_por$grade)):
```

```
## ties should not be present for the Kolmogorov-Smirnov test
```

```
## $p.value
## [1] 0.03355273
```

Repovi su prisutni na lijevoj strani podataka zbog čega je p vrijednost skoro uvijek manja od 0.05 za Kolmogorov-Smirnov i Lillieforsov test. Grafički, na temelju rezultata određujemo da za sve skupove vrijedi

da proizlaze iz normalne distribucije ali s opaskom da postoje stršeće vrijednosti na lijevoj strani distribucije.

F-test - test o jednakosti varijanca

Važno je napomenuti da je test o varijanci iznimno osjetljiv na normalnost. Test će biti proveden zbog vježbe ali njegov **rezultat se neće uzeti u obzir** jer podaci nisu normalno distribuirani.

p – vjerojatnost da pod H_0 dobijemo vrijednost koja je jednako ili više ekstremna nego vrijednost koji bi dobili izračunom iz uzorka kojeg imamo

Ako je $p < \alpha$, odbacujemo hipotezu H_0 u korist hipoteze H_1 :

- pada u desni ili lijevi rep => odbacivanje

$$H_0 : \sigma_1^2 = \sigma_2^2$$

$$H_1 : \neg H_0$$

Poredak argumenata za `var.test` nije bitna ali generalno vrijedi:

$$\frac{\sigma_1^2}{\sigma_2^2}, \quad \sigma_1^2 > \sigma_2^2$$

```
cat("Mathematics variances", var(gp_mat$grade), var(ms_mat$grade))
```

```
## Mathematics variances 21.38735 19.89204
```

```
cat("Portugeuse variances", var(gp_por$grade), var(ms_por$grade))
```

```
## Portugeuse variances 6.839605 22.1552
```

Na prvi pogled čini se da će H_0 hipoteza za portugalski biti odbačena zbog toga što su varijance značajno drugačije. Potrebno je provesti f-test da se uvjerimo da se radi o statistički značajnoj razlici varijanci.

Konstruirajmo i provedimo testove o varijanci:

```
alpha <- 0.05
```

```
# H0 - Variance of GP_MAT and MS_MAT are equal H1 - not H0
```

```
mat_f_test <- var.test(gp_mat$grade, ms_mat$grade, alternative = "two.sided") # F = 1.0752, p = 0.817
```

```
# H0 - Variance of GP_POR and MS_MAT are equal H1 - not H0
```

```
por_f_test <- var.test(gp_por$grade, ms_por$grade, alternative = "two.sided") # F = 0.30871, p = 1.217
```

```
var_equal_mat <- if (mat_f_test$p.value < alpha) FALSE else TRUE
```

```
cat_reject_h0("Matematika - test o jednakosti varijanca:", !var_equal_mat)
```

```
## Matematika - test o jednakosti varijanca:
```

```
## Ne odbacujemo hipotezu H0
```

```
var_equal_por <- if (por_f_test$p.value < alpha) FALSE else TRUE
```

```
cat_reject_h0("Portugalski - test o jednakosti varijanca:", !var_equal_por)
```

```
## Portugalski - test o jednakosti varijanca:
```

```
## Odbacujemo hipotezu H0 u korist hipoteze H1
```


T-test - testiranje jednakosti srednje vrijednosti ocjena za dvije škole uz nepoznate varijance

Uz to što je n veći od 30 za oba podatkovna skupa i uz činjenicu da je t-test robustan na (ne)normalnost provodimo t-test srednje vrijednosti za oba predmeta.

Zbog prethodno dobivenih srednje vrijednosti o ocjenama (koje idu u korist škole GP) postavljena je jednosmjerna alternativna hipoteza.

Ponovno, zbog toga što test o varijanci nije robustan na nenormalnost pretpostaviti ćemo da varijance uzoraka nisu jednake.

```
# H0 - GP school has equal grades to in mathematics to MS (GP=MS) H1 - GP>MS
mat_t_test <- t.test(gp_mat$grade, ms_mat$grade, alt = "greater", var.equal = FALSE)
is_gp_mat_better <- if (mat_t_test$p.value < alpha) TRUE else FALSE
cat_reject_h0("Matematika - t-test:", is_gp_mat_better)
## Matematika - t-test:
## Ne odbacujemo hipotezu H0

# H0 - GP school has equal grades to in Portuguese to MS (GP=MS) H1 - GP>MS
por_t_test <- t.test(gp_por$grade, ms_por$grade, alt = "greater", var.equal = FALSE)
is_gp_por_better <- if (por_t_test$p.value < alpha) TRUE else FALSE
cat_reject_h0("Portugalski t-test:", is_gp_por_better)
## Portugalski t-test:
## Odbacujemo hipotezu H0 u korist hipoteze H1
```

Za matematiku, nismo odbacili hipotezu H_0 i zbog čega ne možemo zaključiti da škola GP ima bolje ocjene iz matematike od škole MS.

Za portugalski, odbacujemo hipotezu H_0 u korist hipoteze H_1 i zaključujemo da je škola GP ima bolje ocjene iz portugalskog od škole MS.